

N:o 187.

Af herr **C. A. Lindhagen**, om *skrifvelse till Kongl. Maj:t*
angående valrätt för kvinnor till Andra Kammaren.

Den 30 december 1899 ingafs till justitiedepartementet en så lydande framställning:

»*Till Konungen.*

Fredrika-Bremer-Förbundet, som enligt sitt program har till ändamål att verka för »qvinnans höjande i sedligt och intellektuellt såväl som i socialt och ekonomiskt afseende», vågar härmed i öfverensstämmelse med denna sin uppgift hos Eders Kongl. Maj:t göra en vördsam framställning i en fråga, som alltmer tränger sig fram till allvarligt öfvervägande, nemligen frågan om politisk rösträtt för kvinnor.

Genom rättsbegreppens utveckling och samhällsförhållandenas omgestaltning har äldre tiders uppfattning om kvinnans plats i samhället alltmer fått vika för andra åskådningar, hvilka i kvinnans fulla myndighet se en naturlig rättighet för henne och en fördel för det allmänna. Långsamt, men säkert vidgar sig kretsen för hennes medborgerliga befogenheter, och ingen lär på allvar hoppas kunna hämma de naturliga lagar, som leda denna sociala rörelse.

I vårt land betecknas dessa framsteg förnämligast genom antagna författningar om ogift kvinnas myndighet, äkta makars egendomsförhållanden, rätt för kvinna att bekläda vissa kommunala förtroendeuppdrag samt den kommunala rösträttens utsträckning äfven till kvinnor.

Genom sistnämnda reform har kvinnan sålunda tillagts inflytande på kommunens angelägenheter äfvensom medelbart på Riksdagens Första Kammares sammansättning. Men härtill ansluter sig då följdriktigt äfven förvärfvandet af rösträtt vid val till Riksdagens Andra Kammare.

Bih. till Riksd. Prot. 1902. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 66 Häft. (N:o 187). 1

Politisk rösträtt för qvinnor är visserligen hitintills genomförd endast i vissa utom-europeiska länder, såsom i Nya Zeeland och några af Australiens och Nord-Amerikas stater. Men äfven inom Europa börjar frågan blifva allt mer aktuel. Och i detta afseende har England gått i spetsen. Allt sedan John Stuart Mill år 1867 i underhuset framlade ett förslag om rösträttens utsträckning till qvinnor, har frågan mångfaldiga gånger förevarit i underhuset och der vunnit allt större understöd. År 1897, då frågan senast förevar, bifölls en bill i ämnet äfven vid andra läsningen med 223 röster mot 152. I denna omröstning befans förslaget hafva majoritet inom underhusets alla fyra partier, konservative, liberale, unionister och irländske nationalister. Genom obstruktion från minoritetens sida medhans dock ej frågans slutbehandling under parlamentssessionen. Äfven i Sverige har frågan en gång bragts inför Riksdagens pröfning genom en år 1884 inom Andra Kammaren väckt motion, hvilken afslogs i Första Kammaren utan votering och i den Andra med 53 röster mot 44.

De skäl, som anföras mot att inrymma qvinnan politiskt inflytande, äro desamma, som alltid åberopats mot hvarje förslag, som syftat att bereda henne någon af ett fullmyndigt medborgareskaps rättigheter. Man invänder, att det brister henne fallenhet för det offentliga lifvet och att hon af kallelse är företrädesvis bestämd för familjelifvet.

Frågan om någons fallenhet för det offentliga lifvet står eller faller emellertid närmast derpå, huruvida denne har berättigade intressen att der tillgodose eller icke. Och då qvinnan obestriddligen har lika stora intressen att tillvarataga i samhället som mannen, så bör man vara öfvertygad om, att i hvarje fall ingen bättre än hon skall förstå att der bevaka sin egen rätt och sitt eget bästa. Äro derjemte, såsom väl måste medgifvas, hennes andliga fallenheter till arten i många afseenden olika mannens, så ligger ju deri äfven från det allmännas synpunkt blott en ytterligare bjudande anledning att låta dessa särskilda fallenheter komma till sin rätt och göra sig gällande.

Att qvinnan åter eger särskild kallelse för familjelifvet lär ingen vilja förneka. Men detta bör icke utesluta, att hon äfven kan hafva allmänna intressen och insigter i samhällets angelägenheter. Antagandet, att familjelifvet skulle blifva lidande deraf, hvilat uppenbarligen på ett underskattande af familjen och dess uppgifter. Det bör väl också snarare vara till gagn för denna att ega talsmän bland dem, som ega de personligaste erfarenheterna om hvad som sköflar hemmets lycka och hvad som brister i samhällets omvårdnad om det uppväxande slägtets uppfostran.

Om man sålunda ej ur allmänna grunder kan fränkänna qvinnan rätt till fullmyndigt medborgareskap, så är det å andra sidan klart, att något spörsmål om politisk rösträtt för gift qvinna nu icke föreligger. Och detta desto mindre, som i Sverige lagen ej principiellt tillagt gift qvinna rättslig myndighet, såsom t. ex. skett i Norge och Danmark.

Deremot eger saken den största aktualitet för de ogifta qvinnorna, hvilka genom tidsförhållandenas magt i allt större antal föras in på arbetsmarknaden. Dessa sjelfförsörjande myndiga qvinnor hafva tillagts kommunal rösträtt liksom männen, de äro pligtiga betala skatt liksom desse, och de hafva i följd af sin verksamhet enahanda intressen att tillvarataga som männen. Men dertill kommer, att de vid sitt inträde i det sociala lifvet öfverallt möta förhållanden, som ordnats närmast för mannen samt efter hans behof och skaplynne, hvilket åter har till följd, att deras mest berättigade fordringar der gerna blifva förbisedda, missförstådda, ringaktade. De hafva således att kämpa mot alldeles särskildt ogynsamma omständigheter, hvilkas afhjelpande förutsätter, att de, som lida derunder, komma till något inflytande vid samhällsfrågornas afgörande.

I det fulla medvetandet således att införandet af politisk rösträtt för qvinna förr eller senare betingas af den nutida sociala utvecklingen, vågar Fredrika-Bremer-Förbundet vördsamt hemställa, att Eders Kongl. Maj:t täcktes särskildt eller i samband med annan rösträttsreform taga i öfvervägande angelägenheten att bereda qvinna rösträtt vid val till Riksdagens Andra Kammare, derest hon i öfrigt uppfyller de för dylik rösträtt stadgade vilkor.

Underdånigst

för **Fredrika-Bremer-Förbundet**

dess styrelse:

Hans Hildebrand, Agda Montelius, Lotten Dahlgren, Lilly Engström, Thérèse Gylden, Gustafva Hjelmmerus, Anna Höjer, P. G. Rosén, Gust. Uhr, Sigrid Ulrich, Caroline Wahrolin, Sophie Whitlock, Mathilda Silow, Gertrud Adelborg, Anna Lagerberg, G. af Klintberg, Sigrid Leijonhufvud, Carl Lindhagen, Henrika Widmark, Sigrid Björklund, Viktor Almquist, Julia Jolin, Hugo Toll, P. R. Rabe, Bertha Nordenson.

Stockholm den 18 december 1899.»

Om denna petition yttrade förbundet i sin tidskrift följande:

»Äfven om förbundet ej vågar invagga sig i någon synnerlig förhoppning att omedelbart vinna hvad sålunda begärts, hyser det dock en fast tro, att en så samhällsviktig angelägenhet som den ifrågavarande, trots de många och stora vanskligheter, som äro att bekämpa, inom en ej alltför aflägsen framtid skall slå sig igenom.

Förbundet anser sig således gagna saken och föra den ett steg mot målet genom att fästa uppmärksamheten på densamma och gifva en väckelse till eftertanke på de lifsfrågor, som i sjelfva verket deraf beröras, samt hoppas, att skrifvelsen äfven derutöfver möjligen skall hafva till omedelbart resultat att föranleda en utredning i ämnet.»

Dessa förhoppningar synas dock hafva alldeles gäckats, såvidt de byggt på antagandet att kunna i första hand väcka Kongl. Maj:ts intresse för saken.

Till en början inträffade det, att den statistiska utredning, som uppdrogs åt Statistiska centralbyrån i följd af 1900 års riksdagsskrifvelse i rösträttsfrågan, anbefaldes skola omfatta allenast män. En deputation uppvaktade i anledning häraf statsministern, som dervid benäget utlofvade att höra sig för, om undersökningen skulle utan olägenhet kunna utsträckas att inbegripa äfven qvinna. Huru dermed vidare aflupit är icke närmare bekant. Faktum är, att någon sådan utredning icke föreligger. Och det får äfven medgifvas, att med den skyndsamhet, hvarmed på sista tiden arbetet måst fortgå för att tillgodose den aktuella rösträttsfrågan, hade sannolikt en dylik utvidgning af det påbörjade arbetet icke skäligen kunnat medhinnas. Emellertid underlättas en framtida utredning i detta syfte deraf, att de infordrade primäruppgifterna äfven lära upptaga qvinnorna.

Efter dessa hänvändelser hade man emellertid trott, att Kongl. Maj:t skulle funnit sig föranlåten att i den vid innevarande års riksdag framlagda rösträttspropositionen åtminstone på något sätt beröra qvinnornas rösträttsfråga. Derom förekommer dock ej någonting i propositionen. En framställning i detta ämne synes inför många mäns bedömande innefatta ett så oviktigt inlägg, att det antingen alldeles glömmes bort eller också ej förtjenar bättre öde än att besvaras med tystnad.

Men det är ej nog med denna misräkning. Genom förslaget om dubbel rösträtt för gifta män prejudiceras dessutom i hög grad qvinnornas rättsanspråk och framtidsutsigter i förevarande afseende. Bland de anförda skälen för denna dubbla rösträtt kan visserligen förbigås, att man temligen oförtjent räknat den gifta mannen till godo ett förment

tillskott af stadga i samhälleligt uppförande, hvilket han torde närmast hafva sin hustru att tacka för. Deremot förtjenar det hufvudsakligaste skälet eller att han i samhället representerar, utom sig sjelf, äfven »familjen och särskildt hustrun» en så mycket större uppmärksamhet. Huru man än vänder saken, förblir dock den politiska rösträttens yttersta uppgift att i samhället göra gällande personlighetens behof och intressen samt att taga till vara och utveckla den makt till det goda, som alltid gömmer sig inom densamma. Hvad qvinnan har att fordra och gifva i detta afseende kan icke företrädas af någon annan än henne sjelf. Men äfven i rent privaträttsliga angelägenheter, der 1734 års lag visserligen ställt den gifta qvinnan under sin mans förmynderskap, har dock detta sjelfskrifna förmynderskap allt mer upplösts genom senare tidens lagstiftning. Den nu ifrågasatta utvidgningen af mannens målsmanskap innefattar sålunda, såvidt jag förstår, ett underkännande af de största grundsatser och ett märkligt afsteg från en erkänd rättsutveckling. Och i sina verkningar leder förslaget dertill, att möjligheten af politisk rösträtt för gift qvinna ej ens bibehålles såsom en framtidstanke, hvarigenom saken vidare ställes ogynsam äfven för de ogifta qvinnorna, då en bestämd åtskilnad i personligt värde och i personliga rättigheter mellan gifta och ogifta qvinnor ej förnuftigtvis kan upprätthållas.

Det afvisande svar, rösträttspropositionen sålunda med eller utan afsigt gifvit på den väckta frågan om politisk rösträtt för qvinnor, manar helt naturligt sakens förespråkare att i stället sjelfva påminna om densamma i Riksdagen. Att så bör ske är också den allmänna meningen bland de qvinnor, som i främsta ledet vilja föra denna sak framåt. Och äfven för ett så anspråkslöst önskemål som att blott »gifva väckelse till eftertanke på de lifsfrågor, som i sjelfva verket deraf beröras», är det vidare af betydelse, att saken ej glömmes bort just vid det tillfälle, då allmänna uppmärksamheten är särskildt rigtad på rösträttsfrågorna. Slutligen kan det ej annat än i sin mån gagna en försvarlig lösning af den aktuella rösträttsfrågan, att vid dess afgörande ämnets stora synvidder åt alla håll äro i sigte.

Å andra sidan måste emellertid qvinnornas rösträttsfråga i sitt nuvarande skede framträda med bestämdt anspråk att på samma gång vara en fristående angelägenhet. Qvinnorna företräda ju dock ingenting mindre än halfva menskligheten. I sträfvandet att äfven utåt såsom männens kamrater göra sina egna välbehöfliga insatser i förverkligandet af samhällets idé, måste de därför tillbakavisa alla erbjudanden att inskränka sin medverkan till att vara blott ett underordnad och kanske ogerna sedt, nytt påhäng till männens enskilda sysslande med ämnet.

Frågan gäller för närvarande också i främsta rummet, huruvida kvinnorna principiellt böra ega politisk rösträtt, under det, i afseende å rösträttens omfång, sträfvandet närmast måste gå ut på att vinna lika rösträtt med männen. Kvinnornas rösträttsfråga kan slutligen ej göra anspråk på samma stora aktualitet för dagen som den rösträttsreform, på hvars fosterländska lösning utan uppskof landet nu väntar.

På grund häraf och med åberopande för egen del af såväl den särskilda framställningen i förenämnda petition som de allmänna synpunkter i afseende å den politiska rösträttens betydelse, som af mig framhållits i en för tre år sedan väckt motion, får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t efter verkställd utredning för Riksdagen framlägga förslag till en särskild rösträttsreform i ändamål att bereda kvinna rösträtt vid val till Riksdagens Andra Kammare, derest hon i öfrigt uti tillämpliga delar uppfyller de för dylik rösträtt stadgade vilkor.

Stockholm den 11 april 1902.

Carl Lindhagen.